

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÇOKLU ZEKÂ PROFİLLERİ

Yrd. Doç. Dr. Jale DENİZ, Marmara Üniversitesi

ÖZET

Çoklu zekâ kuramı, her bireyin doğuştan getirdiği birbirinden farklı gelişebilir ve değişebilir çeşitli zekâ alanlarının olduğunu ve bunların her birinin kendilerine özgü bir biçimde geliştiği ve çalıştığı tezine dayalı olarak 1983 yılında Gardner tarafından ortaya atılmıştır. Bu alanlar, 1) Sözel-Dil zekâsı, 2) Mantıksal-Matematiksel zekâ, 3) Görsel-Uzaysal zekâ, 4) Müziksel-Ritmik zekâ, 5) Bedensel-Kinestetik zekâ, 6) Sosyal zekâ, 7) İçsel zekâ ve 8) Doğacı zekâdır. Çoklu zekâ teorisi, insanların sahip oldukları güçlü zekâ alanına göre daha kolay öğrendiklerini ve geliştiklerini söylemiştir. Aynı zamanda da çoklu zekâ teorisi, insanın sahip olduğu zayıf zekâ alanının yeterli bir düzeye kadar geliştirilebileceğini savunmuştur. Bu nedenle eğitimde öğrencilerin güçlü ve zayıf zekâ alanlarının işlenerek daha başarılı olmaları sağlanabilir. Bu araştırmada Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan müzik öğretmeni adaylarının çoklu zekâ profillerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilgili ana bilim dalında öğrenim görmekte olan farklı sınıf seviyelerinden 143 öğretmen adayı (Erkek n:63, %44,1; Kadın n:80, %55,9) araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada Ahmet Saban’dan alınan Eğitimciler İçin Çoklu Zekâ Alanları Envanteri uygulanmıştır. Veriler müzik öğretmeni adaylarının güçlü ve zayıf olan zekâ alanlarının belirlenebilmesi amacıyla frekans ve yüzde hesaplamaları yapılarak çözümlenmiştir. Elde edilen belli başlı sonuçlar; müzik öğretmeni adaylarının birinci güçlü zekâ alanının Müziksel-Ritmik alan olduğunu bununla birlikte Müziksel-Ritmik alana sahip olduğunu vurgulayan öğretmen adaylarının oranının ise %50 civarlarında kaldığını göstermektedir. Müzik öğretmeni adaylarının en zayıf zekâ alanının ise Doğacı zekâ alanı (%30) olduğu anlaşılmaktadır. Müzik öğretmenlerinin güçlü zekâ alanları içerisinde hiç değer almaması ve diğer dağılımlarda da çok düşük değerler almasından hareketle Sözel-Dil zekâ alanı dikkat çekici biçimde zayıf görülmektedir. Elde edilen tüm sonuçlar müzik öğretmeni adaylarının yetiştirilmesinde ve zekâ alanlarının geliştirilmesinde yapılması gereken uygulamalar ve alınması gereken önlemler açısından tartışılmıştır.

1. Giriş

1.1. Problem

Çoklu zekâ teorisi, zekânın doğuştan, sabit, değiştirilemez, tekil ve niceliksel olarak ölçülebilir olan eski zeka anlayışının karşısında olarak 1983 yılında Gardner (2004) tarafından ortaya konulmuştur. Gardner zekâyı, bir ya da birden fazla kültürel çerçeve içinde değerlendirilen bir sorun çözme veya ürün yaratma becerisi olarak tanımlamıştır. Çoklu zekâ teorisi, insanın sahip olduğu 8 temel zeka alanından söz ederek doğuştan gelen ve farklı zeka alanlarına dikkat çeker. Bu zekâ alanları şunlardır: 1) Sözel-Dil zekâsı, 2) Mantıksal-Matematiksel zekâ, 3) Görsel-Uzaysal zekâ, 4) Müziksel-Ritmik zekâ, 5) Bedensel-Kinestetik zekâ, 6) Sosyal zekâ, 7) İçsel zekâ ve 8) Doğacı zekâdır.

Çoklu zeka teorisi bütün insanların göreceli olarak bütün zeka alanlarını yeterli bir uzmanlık düzeyinde geliştirebilme yeteneğine sahip olduğunu savunur. Bir kişinin belli bir zekâ alanında gelişip gelişmemesi, başlıca dört faktöre ve bu dört faktörün birbiriyle olan etkileşimlerin doğasına bağlıdır. Bu faktörler şunlardır: 1)Biyolojik nitelik, 2)Kişisel hayat hikayesi, 3)Tarihsel ve kültürel özgeçmiş ve 4)Kristalleştirici veya felce uğratici deneyimler (Saban, 2005:20).

Bireysel farklılıkların temele alındığı bir öğrenme öğretme sürecinde, farklı yollarla öğrenen bireylerin varlığının kabulü, farklı yollarla öğretim anlayışını da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, öğretmenin tek bir öğretim stratejisi ya da tekniği ile etkili bir öğretim yapması pek mümkün görülmemektedir (Bümen, 2005:22).

Bireysel farklılıklar düşünme sistemi üzerinde etki bıraktığı gibi öğretim süreçlerinin de çok yönlü olmasını gerektirmektedir. Bireylerin sahip olduğu öğrenme stilleri ve stratejileri çoklu zeka kuramının öğretim ortamında etkili bir şekilde kullanılmasında önemli bir etkiye sahiptir (Demirel, Başbay, Erdem, 2006:51).

Öğretim süreci açısından bakıldığında, çoklu zeka teorisi, bir öğretmenin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmede ve sahip olduğu öğretim anlayışının sekiz farklı zeka alanı ile nasıl bağdaştığını anlamada kullanılabilecek etkili bir modeldir (Saban, 2005:34).

Böylece, çoklu zeka teorisi, çok kapsamlı bir öğretim modeli ortaya koyarak öğretmenlerin sınıfta daha fazla sayıda öğrencilere ulaşabilmek için eğitimde kullandıkları öğretim yöntemlerini gözden geçirmelerini zorlamakta ve öğretimde yöntem zenginliğine gitmeleri hususunda onlara yardımcı olmaktadır (Saban, 2005:63). Çoklu zekâ teorisi, eğitimcilerin kendi öğretim programlarını geliştirmelerinde bir dizi parametreler önerir. Gerçekte, çoklu zekâ teorisi eğitimcilerin herhangi bir beceriyi, konuyu, temayı veya öğretim amacını en az sekiz yol geliştirerek ele alabilecekleri kuramsal bir çerçeve sunar. Çoklu zekâ teorisine dayalı bir öğretim anlayışının geliştirilmesinde izlenebilecek en iyi yol, öğretilecek konunun veya içeriğin bir zekâ alanından diğer bir zeka alanına nasıl uygun bir şekilde çevrilebileceğini düşünmektir (Saban, 2005:66).

Eğitim programlarında müzik, öğrenmeye değer görülmesi; kültürel bir mirası yansıtması; tüm insanlarda doğal olarak var olan ve geliştirilmesi gereken bir zeka olması; duygu ve düşüncelerimizi ifade etmeye olanak vermesi; öğrencilerin kendi kültürleriyle yabancı kültürler arasında ilişki kurmayı öğretmesi; bütün konu alanlarında öğrenmeye katkı sağlaması; öğrencilere hayatın bütü-

nüyle niceliksel olmadığını öğrenmelerine yardımcı olması ve insan ruhunu yüceltmesi nedeniyle yer alır (Demirel, 2000:157). Temel felsefesi öğrenci merkezli bir anlayış içeren yapılandırmacı yaklaşımı ve çoklu zeka kuramını Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretimde 2007-08 öğretim yılından itibaren müzik dersi de dahil bütün sınıflarda uygulanmasını kabul etmiştir(MEB, 2007). Herhangi bir eğitim teorisini uygulamaya koymadan önce, birer yetişkin öğrenciler olarak eğitimciler söz konusu teoriyi ilk önce kendilerine uygulamalıdır. Çünkü bir teorinin pratiksel değerine inanmadıkça ve o teorinin içeriğini kişiselleştiremedikçe, bir eğitimcinin söz konusu teoriyi öğrencilerine de uygulamak için istekli olması ve kendisini o teori ile özdeşleştirme imkânsızdır. Dolayısıyla, her öğretmenin çoklu zeka teorisini kendi öğretim repertuarına entegre etme sürecinde ilk adım, kendisinin sahip olduğu çoklu zeka alanlarının doğasını belirlemek olmalıdır (Saban, 2005:27). Bu araştırmada da müzik öğretmeni adaylarının çoklu zekâ profillerinin bilinmemesi araştırmanın problemi oluşturmuştur.

1.2. Amaç

Müzik öğretmeni adaylarının çoklu zekâ profillerinin belirlenmesi genel amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Müzik öğretmeni adaylarının en güçlü zekâ alanları nasıl dağılım göstermektedir?
2. Müzik öğretmeni adaylarından müzik zekâsına sahip olanların ikinci güçlü zekâ alanları nasıl dağılım göstermektedir?
3. Müzik öğretmeni adaylarından birinci güçlü zekâ alanı müzik zekâsı dışında olanların ikinci güçlü zekâ alanı nasıl dağılım göstermektedir?
4. Müzik öğretmeni adaylarının ikinci güçlü zekâ alanları nasıl dağılım göstermektedir?
5. Müzik öğretmeni adaylarının en zayıf zekâ alanları nasıl dağılım göstermektedir?
6. Müzik öğretmeni adaylarının ikinci en zayıf zekâ alanları nasıl dağılım göstermektedir?

2. Yöntem

Araştırma genel tarama modellerinden tekil anlık tarama modeli bir çalışmadır. Tekil anlık tarama modellerinde ele alınan değişkenler tek tek tür ve miktar bakımından betimlenirler. Bu araştırmada da müzik öğretmeni adaylarının çoklu zekâ alanlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan müzik öğretmeni adayları oluşturmuştur. Evrende 200 öğretmen adayı bulunmaktadır. Araştırmaya ulaşılabilen 142 müzik öğretmeni adayı katılmıştır. Araştırma örneklemini evrenin %71’ini oluşturmaktadır. Örneklemen sınıfa ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemen sınıfa ve cinsiyete göre dağılımına yönelik frekans ve yüzde analizi

Sınıf seviyeleri	Kadın	Erkek	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)
1.sınıf	23 (56,1)	18 (43,9)	41 (28,7)
2.sınıf	20 (47,6)	22 (52,4)	42 (29,4)
3.sınıf	10 (33,3)	20 (66,7)	30 (21,0)
4.sınıf	10 (33,3)	20 (66,7)	30 (21,0)
TOPLAM	63 (44,1)	80 (55,9)	143 (100)

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Saban tarafından çevirisi yapılan Çoklu Zekâ Envanteri kullanılmıştır.

2.3. Verilerin Çözülmesi

Verilerin çözülmesinde araştırmanın amaçları doğrultusunda öğretmen adaylarının çoklu zekâ dağılımlarının frekans ve yüzdelik hesaplamaları yapılarak elde edilen sonuçlar tablolastırılmıştır.

3. Bulgular

Müzik öğretmeni adaylarının en güçlü zekâ alanlarının dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Müzik öğretmeni adaylarının en güçlü zekâ alanlarına yönelik frekans ve yüzde analizi

Çoklu Zekâ Alanları	f	%
Müziksel-Ritmik	72	50,7
Mantıksal- Matematiksel	16	11,3
Bedensel-Kinestetik	12	8,5
İçsel	9	6,3
Görsel-Uzaysal	7	4,9
Doğacı	6	4,2
Müziksel-Ritmik/ Bedensel-Kinestetik	5	3,5
Sosyal	3	2,1
Müziksel--Ritmik/İçsel	2	1,4
Müziksel-Ritmik/Görsel- Uzaysal	1	0,7
Diğer zekâ alanları bileşimleri	9	6,3
Toplam	142	100

Müzik öğretmeni adaylarının %50,7’si (n:72) en güçlü zekâ alanını Müziksel-Ritmik; %11,3’ü (n:16) Mantıksal- Matematiksel; %8,5’i (n:12) Bedensel-Kinestetik; %6,3’ü (n:9) İçsel; %4,9’u (n:7) Görsel-Uzaysal ve %4,2’si de (n:6) Doğacı zekâ alanı olarak ifade etmişlerdir. Tablo 2’de dikkati çeken önemli bir unsur Sosyal zekâ alanının %2,1 (n:3) çıkması ve Sözel-Dil zekâ alanının ise hiç kimse tarafından en güçlü alan olarak tanımlanmamasıdır. Müzik öğretmeni adaylarının %11,9’u ise birden fazla zekâ alanını eşit derecede güçlü zekâ alanları olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 3’te müzik öğretmeni adaylarından Müziksel-Ritmik zekâyı en güçlü zekâ alanları olarak tanımlayan 72 kişinin (%50,7’nin) ikinci güçlü zekâ alanlarının dağılımı incelenmiştir.

Tablo 3: Müzik öğretmeni adaylarından Müziksel-Ritmik zekâyı en güçlü zekâ alanları olarak tanımlayanların ikinci güçlü zekâ alanlarının dağılımına yönelik frekans ve yüzde analizi

Çoklu Zekâ Alanları	f	%
Bedensel-Kinestetik	15	20,8
Sosyal	11	15,3
Mantıksal-Matematiksel	10	13,9
Doğacı	7	9,7
İçsel	5	6,9
Görsel-Uzaysal	4	5,6
Sözel-Dil	2	2,8
Diğer zekâ alanları bileşimleri	18	25,0
Toplam	72	100

Tablo 3’den de görüldüğü gibi, Müziksel-Ritmik zekâyı sahip olanların ikinci güçlü zekâ alanları dağılımında Bedensel-Kinestetik %20,8 ile (n:15) daha yoğun olarak görülmekte; bu zekâ alanını sırasıyla Sosyal (%15,3; n:11); Mantıksal-Matematiksel (%13,9; n:10) ve Doğacı (%9,7; n:7) zekâ izlemektedir. Bu dağılım içinde de Sözel-Dil zekâ alanının %2,8’de (n:2) kaldığı görülmüştür.

Tablo 4: Müzik öğretmeni adaylarından birinci güçlü zekâ alanı Müziksel-Ritmik zekâ alanı dışında kalanların ikinci güçlü zekâ alanlarının dağılımına yönelik frekans ve yüzde analizi

Çoklu Zekâ Alanları	f	%
Müziksel-Ritmik	14	27,5
Bedensel-Kinestetik	9	17,6
Sosyal	5	9,8
İçsel	3	5,9
Mantıksal-Matematiksel	2	3,9
Görsel-Uzaysal	2	3,9

Doğacı	1	2,0
Sözel-Dil	1	2,0
Müziksel-Ritmik/ Bedensel-Kinestetik	3	5,9
Müziksel-Ritmik/Sosyal	2	3,9
Müziksel-Ritmik/Doğacı	1	2,0
Müziksel-Ritmik/Görsel- Uzaysal	1	2,0
Müziksel-Ritmik/İçsel	1	2,0
Diğer zekâ alanları bileşimleri	6	11,8
Toplam	51*	100

*Tablo 2’de Müziksel-Ritmik zekâ dışında 70 kişi kalmakla birlikte Tablo 4’de aynı anda üçlü ya da daha fazla zekâ alanı eşit dağılımlar dağılıma alınmadığından hesaplamalar 51 kişi ile yapılmıştır.

Tablo 4’te müzik öğretmeni adaylarından birinci güçlü zekâ alanı Müziksel-Ritmik zekâ alanı dışında kalan 51 kişinin (%36’nın) ikinci güçlü zekâ alanlarının dağılımı incelenmiştir. Bu dağılımda ilk üç sırayı %27,5 (n:14) ile Müziksel-Ritmik; %17,6 (n:9) ile Bedensel-Kinestetik ve %9,8 (n:5) ile Sosyal zekâ alanları almaktadır. Sözel-Dil alan bu dağılımda da fark edilir bir yer almamıştır.

Tablo 5: Müzik öğretmeni adaylarının ikinci güçlü zekâ alanlarının dağılımına yönelik frekans ve yüzde analizi

Çoklu Zekâ Alanları	f	%
Bedensel-Kinestetik	26	19,7
Sosyal	17	12,9
Müziksel-Ritmik	15	11,4
Mantıksal-Matematiksel	14	10,6
İçsel	9	6,8
Doğacı	9	6,8
Görsel-Uzaysal	8	6,1
Sözel-Dil	3	2,3
Müziksel-Ritmik/Bedensel-Kinestetik	3	2,3
Müziksel-Ritmik/Sosyal	2	1,5
Müziksel-Ritmik/Doğacı	1	0,8
Müziksel-Ritmik/Görsel- Uzaysal	1	0,8
Müziksel-Ritmik/İçsel	1	0,8
Diğer zekâ alanları bileşimleri	23	17,4
Toplam	132	100

Tablo 5’te müzik öğretmeni adaylarının ikinci güçlü zekâ alanları dağılımına genel olarak (n:132)

bakıldığında ilk dört sırayı, %19,7 ile Bedensel-Kinestetik (n:26); %12,9 ile Sosyal (n:17); %11,4 ile Müziksel-Ritmik (n:15); %10,6 ile Mantıksal-Matematiksel (n:14) zekâ alanlarının aldığı anlaşılmaktadır. Diğer seçeneğinde yer alan %17,4’lük dağılım ise her biri en az iki zekâ alanında yer alan ve birer ikiye sıklıkla dağılan kişileri içermektedir.

Tablo 6: Müzik öğretmeni adaylarının en zayıf zekâ alanlarının dağılımına yönelik frekans ve yüzde analizi

Çoklu Zekâ Alanları	f	%
Doğacı	41	29,9
Sosyal	23	16,8
Sözel-Dil	20	14,6
Görsel- Uzaysal	16	11,7
Mantıksal- Matematiksel	6	4,4
İçsel	4	2,9
Müziksel-Ritmik	4	2,9
Bedensel-Kinestetik	2	1,5
Diğer zekâ alanları bileşimleri	21	15,3
Toplam	137	100

Tablo 6’da müzik öğretmeni adaylarının en zayıf zekâ alanlarının (n:137), Doğacı (%29,9;n:41); Sosyal (%16,8;n:23); Sözel-Dil (%14,6;n:20) ve Görsel-Uzaysal (%11,7;n:16) alanlar olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7’de müzik öğretmeni adaylarının ikinci en zayıf zekâ alanları (n:116) ise Görsel-Uzaysal (%18,1; n:21); Sözel-Dil (%18,1; n:21), Doğacı (%17,2; n:20) ve Mantıksal-Matematiksel (%10,3; n:12) olarak belirlenmiştir.

Tablo 7: Müzik öğretmeni adaylarının ikinci en zayıf zekâ alanlarının dağılımına yönelik frekans ve yüzde analizi

Çoklu Zekâ Alanları	f	%
Görsel- Uzaysal	21	18,1
Sözel-Dil	21	18,1
Doğacı	20	17,2
Mantıksal-Matematiksel	12	10,3
Bedensel-Kinestetik	10	8,6
İçsel	9	7,8
Sosyal	7	6,0
Müziksel-Ritmik	1	0,9
Diğer zekâ alanları bileşimleri	15	13,0
Toplam	116	100

4. Sonuç ve Tartışma

Tablolara genel olarak bakıldığında müzik öğretmeni adaylarının güçlü olan çoklu zeka alanlarının Müziksel-Ritmik ve Bedensel-Kinestetik zeka alanı olduğu anlaşılmaktadır.

Müziksel-Ritmik zekâ alanını seslerle ilgilidir. Müziğin üç temel ögesi olan ses yüksekliği, ritim ve sesin niteliğini içerir. Gardner, düzenli olarak bir arada olan her normal insanın, bu üç ögeyi kullanarak beste yapma, şarkı söyleme ya da enstrüman çalma gibi müzikal etkinliklerde sahip olduğu bazı becerilerle başarılı olacağını ifade etmektedir (Demirel, Başbay, Erdem, 2006:33). Campbell (2002:220), çocuğun müzik, hareket ve sanat aracılığıyla ne kadar çok uyarıcı alırsa, sonunda o kadar zeki olacağı inancındadır. Müziksel-Ritmik zekâ alanı güçlü olan insanlar, olayların oluşumunu ve işleyişini müziksel bir dille düşünmeye, yorumlamaya ve ifade etmeye çabalarlar ve müziğin öğelerini kullanarak öğrenirler (Saban, 2005:10).

Bedensel-Kinestetik zekâ düşünceleri ve duyguları ifade ederken, problemleri çözerken bedeni kullanma yeteneğidir ve bu zekâ vücut ile zekâyı fiziksel bir performansta birleştirir. Bu performansta zamanlama ve düşünceyi harekete geçirme önemlidir. (Demirel, Başbay, Erdem, 2006:26). Müzikte, ajilite, artikülasyon ve ses niteliğinin gelişmesini içeren teknik becerilerin ve devinimin öğrenilmesini ve performansını içerir (Hallam, 1998:34).

Müzik öğretmeni adayları arasında Sosyal ve Mantıksal-Matematiksel zekâyâ sahip olanların da dikkate değer bir oranda oldukları görülmektedir. Ancak müzik öğretmeni adayları içinde Sosyal zekâyâ güçlü bir biçimde sahip olduğunu ifade edenler kadar Sosyal zekâlarını en zayıf zekâ alanı olarak ifade edenler de yer almaktadır.

Sosyal zekâ bir insanın çevresindeki insanların duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını anlama, ayırt etme ve karşılama kapasitesidir (Saban, 2005:12). Sosyal zekâ alanı kuvvetli olan öğrenciler, en iyi işbirliğine ve etkileşime dayalı öğrenme etkinliklerinde öğrenirler (Saban, 2005:125). Müzik etkinliklerinde sosyal zekâ dinleyiciyle iletişim kurmak için ve müzisyenlerin bir performans hazırlanırken birlikte çalışma gerekliliği içinde olduklarından dolayı önemlidir (Hallam, 1998:34).

Mantıksal-Matematiksel zekâ, problemlere bilimsel çözümler üretme ve kavramlar arasındaki ilişkileri ayırt etme, sınıflama, genelleme yapma, matematiksel bir formülle ifade etme, hipotezleri test etme ve sayıları etkili kullanma becerilerini içerir (Demirel, Başbay, Erdem, 2006:22). Pythagoras zamanından beri müzik ve matematik arasında yakın bir ilgi var olmuştur. Müzikte matematiksel ilişkiler özellikle ritimsel biçimlerde, müziğin analizinde ve bestelemeye ortaya çıkmaktadır (Hallam, 1998:35).

Müzik öğretmenlerinin en zayıf zekâ alanlarına bakıldığında ise Doğacı zekânın en düşük değeri aldığı görülmektedir. İkinci en zayıf zekâ alanında ise Sözel-Dil zeka alanı göze çarpmaktadır. Müzik öğretmenlerinin en güçlü zekâ alanları içerisinde hiç değer almaması ve diğer dağılımlarda da çok düşük değerler almasından hareketle Sözel-Dil zekâ alanı dikkat çekici biçimde zayıf görülmektedir.

Sözel-Dil zekâ anadilini ya da yabancı dili kullanma, okuyarak, konuşarak, yazarak ve dinleyerek iletişim kurma, düşüncelerini ifade edebilme ve diğer insanları anlayabilme yeteneğidir. Sözel-Dil zekâsı gelişmiş kişiler, seslere, tonlamaya, sözcüklerin anlamına ve dilin farklı işlevlerine duyarlıdır. Soyut akıl yürütme yoluyla anlam çıkarma, kavramsal örüntüler oluşturma, ses ve anlamı birlikte kullanarak anlatım yapma sözel dilsel zekânın önemli göstergelerindendir (Ün Açıkgöz, 2008:285). Müzikte, sözel dilsel beceriler olarak notaları okumayı, transpoze etmeyi, anahtarları ve armoniyi

anlamayı, müziği analiz etmeyi, müziğin ve bestecinin içinde yer aldığı kültürel ve tarihsel içeriği anlamayı, müzik sesleriyle anlamı ifade etmeyi, ses niteliğini, müziği hatırlamayı v.b. sayabiliriz (Hallam, 1998:34).

Müzik dili, müziksel iletişim sağlamak amacıyla kullanılan müziksel semboller sistemi ve anlatım yöntemidir. Müzik dili, temelde sesel dil üzerine kurulur-oturur, ancak estetik boyutuyla sesel dilin ötesinde karmaşık bir yapı oluşturur ve sözel dil ile veya başka tür diller ile birleşince daha karmaşık bir nitelik kazanır. Müzik dili denilince başlıca üç tür dil(yapısı) akla gelir: Sesel müzik dili, sesel/sözel müzik dili, sözel/kavramsak müzik dili. Sesel müzik dili ezgisel müzik dilidir. Normal olarak üretilen en küçük ya da en kısa müzik (ezgi) örüntüsü gözedir (seslemdir). Her göze bir müziksel davranış birimidir. Her müziksel davranış birimi aynı zamanda bir müziksel algı birimidir. Sesel müzik dilinin en küçük müziksel algı birimi örge(motif)dir. Sesel müzik dilinde gözelerden örgeler, örgelerden cümleler, cümlelerden dönemler oluşur. Dönemlerden bölümleri bölümlerden kısımlar, kısımlardan eserin tümü veya bütünü meydana gelir. Sesel /sözel müzik dili şarkısal müzik dilidir. Sesel müzik dili ile sözel müzik dilinin birleşmesinden, kaynaşmasından ve iç-içe işleyen bir bütün haline gelmesinden oluşur. Sözel/kavramsak müzik dili, müzik ile ilgili kavramlardan, bu kavramları karşılayan terimlerden ve bu terimleri ifade eden sözcüklerden oluşur. Müzik terimleri, müzik alanıyla ilgili özel kavramları karşılayan sözcüklerdir. Her müzik terimi, sınırlanmış, kesin ve belirgin bir müziksel kavramı karşılar. Müziksel kavram, ilgili müziksel terimin kapsadığı anlamdır (Uçan, :10).

Müziksel iletişim sağlamada, kurmada, sürdürmede ve geliştirmede müziksel dil belirleyici rol oynar. Müzik dili bilmeden, anlamadan ve kullanmadan sağlıklı bir müziksel iletişimde bulunmak olanaksızdır (Uçan, :19).

Müziksel anlam, duyuşsal, devinişsel, sezışsel ve bilişsel görünümleriyle dört boyutlu bir süreçtir. Müziği duyuşsal anlama, istenç ve anlıktan ayrı olarak işleyen bir süreçtir. Bu süreç, duyumlanan/duyumsanan müzikten etkilenme-duygulanma, müziğin etkisine kapılma davranışıyla kendini belli eder. Müziği devinişsel anlama süreci, devimlenen/devimsenen müziğin dirik etkilerini yüz, el-kol ve beden devinimleriyle dışa vurma ifade etme, davranışlarıyla kendini belli eder. Müziği sezışsel anlama süreci sezimlenen müziğin bütünü ve onunla ilgili bağlantıları, açık seçik bir belirti veya kanıt olmaksızın bir anda fark etme, yakalama kavrayıverme, sezme, keşfetme davranışlarıyla kendini belli eder. Müziği bilişsel anlama süreci ise bilişsel olarak algılanan müziğe bir yandan anlam verme, anlam yükleme; diğer yandan müziğin anlamını belirtme, ortaya koyma, gösterme, açıklama davranışlarıyla kendini belli eder. Öbür yandan müziği bilişsel anlama, algılanan müziği ya da müziksel bildiriye ilişkilendirme, anlamlandırma-nitelendirme, çözme, çevirme-dönüştürme, yorumlama, öteleme-berileme sürecidir. Müziksel anlamının gerçekleşebilmesi için duyuşsal, devinişsel, sezışsel ve bilişsel alanlarda uygun ilişki, bağlantı, çağrışım, beklenti, yorum şemalarının hazırlanmış ve edinilmiş (öğrenilmiş) olması, uygun anlam modellerine sahip olunması gerekir. Uygun anlamlandırma şemalarına veya uygun anlam modellerine sahip olmayanlar müziksel anlama yeteneğine sahip olamazlar (Uçan, s.6).

Gardner’in Doğacı zekâsıyla açıklamaya çalıştığı, insanların doğadaki varlıkları, bitkileri, mineralleri, hayvanları tanıma ve sınıflandırma yetenekleridir. Bu zekâ alanında gelişmiş bireyler, doğal yaşam içinde insanın rolü ve doğal yaşama uyumu konusunda diğer bireylere göre daha duyarlı ve ilgilidirler (Demirel, Başbay, Erdem, 2006:46).

Gardner, insan zekâsının her yaşta değiştirilebilir, geliştirilebilir ve artırılabilir olduğunu; insan zekâsının insanın içinde bulunduğu fiziksel, sosyal ve kültürel çevre ile etkileşim içinde olduğunu

söylemiştir. Zekâ çok yönlülük göstermesine rağmen kendi içinde bir bütündür ve birey bir problemle karşılaştığında bu bireyin zekâsı çeşitli yanları ile bir bütünlük göstererek belli bir uyum içinde çalışır. Bu durumda insan zekâsının güçlü alanları karşılaşılan problemi çözmek için üzerlerine düşen görevleri yerine getirirken güçsüz alanları da eğitime eğilimindedirler. Her insan çeşitli zekâ alanlarının tümüne sahiptir. Ancak her insanda söz konusu olan bu zekâ alanları değişik düzeylerde bulunabilmektedir. Çoklu zekâ teorisi, eğer yeterli ve uygun destek, imkân ve eğitim sağlanırsa, gerçekte her bireyin zekâ alanlarının hepsini oldukça yüksek bir düzeyde geliştirebilme kapasitesine sahip olduğunu ileri sürmektedir. Yenice ve Aktamış (2010) da araştırmalarında, Anadolu lisesi öğretmen adaylarının normal lise mezunu öğretmen adaylarına göre Müziksel- Ritmik zeka alanlarının daha yüksek düzeyde olduğunu bulmuşlardır. Bu durumu Anadolu lisesinde eğitim gören öğretmen adaylarının bireysel özelliklerinin dikkate alınarak farklı etkinlikler yaptırılmasına ve sınıf mevcutlarının az olmasına bağlamışlardır. Başka bir araştırmada da (Abacı ve Baran, 2007) annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin Müziksel-Ritmik zeka alanlarının daha yüksek olduğunu bulunmuş ve üniversite mezunu annelerin müziğe karşı daha uygun yönlendirmelerde bulunabilecekleri belirtilmiştir.

Çeşitli zekâ alanları bir arada ve belli bir uyum içinde çalışırlar. Genellikle gerçek hayatta hiçbir zekâ alanı tek başına var olmaz. Dolayısıyla çeşitli zekâ alanları birbirleri ile sürekli olarak etkileşim içindedirler (Saban, 2005:19). Buradan hareketle müzik öğretmeni adaylarının tüm çoklu zekâ alanlarının geliştirilmesi için eğitim programları açısından önlemler alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Özellikle Sözel-Dil zekâ alanının zayıf olması programdaki tüm dersler temelinde hem genel olarak hem de müzikal olarak okuma, dinleme, çalma ve söylemenin anlamlandırılmasına dikkat çekmek bakımından önemlidir.

1883

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

KAYNAKLAR

- Abacı, R.& B. A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Çoklu Zeka Düzeyleri ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişki. *İnsan Bilimleri Dergisi*. 4(1). 1-13
- Bümen, N.T. (2005). *Okulda Çoklu Zeka Kuramı*. Ankara. Pegem A Yayıncılık,
- Campbell, D. (2002). *Mozart Etkisi*. İstanbul. Kuraldışı Yayıncılık.
- Demirel Ö.& Başbay, A.& Erdem, E. (2006). *Eğitimde Çoklu Zeka Kuram ve Uygulama*. Ankara. Pegem A Yayıncılık
- Demirel, Ö. (2000). *Öğretme Sanatı*. Ankara. Pegem A Yayınevi
- Gardner, H. (2004). *Zihin Çerçeveleri Çoklu Zeka Kuramı*. İstanbul. Alfa Yayınları
- Hallam, S. (1998). *Instrumental Teaching*. Heinemann Educational Publishers, Oxford.
- MEB (2007). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Müzik (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programında Değişiklik Yapılması (29.5.2007) 100 sayılı karar*.
- Saban, A. (2005). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim*. Ankara. Nobel Yayın
- Uçan, A. (1996). *Müzik Eğitiminin Ana Odağı/Ana Özeği Müzik Dili ve Müzikçe Eğitimi*. 2. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu (18-20 Eylül 1996). İstanbul. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
- Ün Açıkgöz, K. (2008). *Aktif Öğrenme*. İstanbul. Biliş,
- Yenice, N.& Aktamış, H. (2010). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çoklu Zeka Alanlarının Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. *Türk Eğitimi Dergisi*, 7(3): 86-99

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ